

กองทุนการลงทุนสาธารณะ
(Public Investment Fund: PIF)
ความหวังในยุคเศรษฐกิจใหม่ของซาอุดีอาระเบีย

ชูชาติ พุดมเพ็ง*

บทนำ

เจ้าชายมุฮัมมัด บินซัลมาน มกุฎราชกุมารแห่งราชวงศ์ซาอุดีอาระเบีย กลายเป็นผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดและเป็นผู้กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศสู่การเปลี่ยนผ่านให้ซาอุดีอาระเบียก้าวข้ามสู่ยุคใหม่ภายใต้วิสัยทัศน์ ๒๐๓๐ โดยเป็นผู้ริเริ่มปฏิรูประบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีความทันสมัยผ่านกองทุนการลงทุนสาธารณะ (Public Investment Fund: PIF) มียอดเงินทุนรวมกว่า ๖ แสนล้าน

เหรียญสหรัฐฯ มีเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคและแสวงหาหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้านการลงทุนในระดับสากล เน้นร่วมทุนกับกลุ่มทุนระดับโลก เพื่อสร้างความหลากหลายเชิงรายได้ของประเทศในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการขยายหุ้นส่วนเศรษฐกิจด้านการลงทุนกับบริษัทยักษ์ใหญ่ระดับโลก และการเพิ่มหุ้นส่วนการลงทุนภายในประเทศภายใต้หมวดการลงทุนที่หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การพัฒนากองทุนสู่การลงทุนในสาขาที่หลากหลายครอบคลุมเศรษฐกิจในภูมิภาคเป็นการขยายเศรษฐกิจฐานสู่พื้นที่ต่าง ๆ ทางภูมิรัฐศาสตร์ได้อย่างแยกย่อยหวังยกระดับด้านยุทธศาสตร์การลงทุนสู่ตลาดใหม่ ๆ ทั้งผู้ประกอบการจากบริษัทแม่และเครือข่ายสาขาย่อยที่ตั้งอยู่ทั้งในและต่างประเทศโดยดึงกลุ่มทุนในสาขาอื่นที่นอกเหนือจากการลงทุนในภาคธุรกิจพลังงานเพียงอย่างเดียว ด้วยแนวคิดนี้เองทำให้กองทุนดังกล่าวสามารถบริหารจัดการระบบเงินทุนได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีส่วนแบ่งค่าการตลาดการลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้

* นักวิเคราะห์สัมพันธภาพนานาชาติ (ภาษาอาหรับ) สำนักภาษาต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

กองทุนมีเสถียรภาพจากการลงทุนกับตลาดระหว่างประเทศ เพราะจะช่วยลดความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสมด้วยรูปแบบการลงทุนที่หลากหลายทั้งภาคธุรกิจและภาคบริการ

การบริหารโครงการต่าง ๆ ของกองทุนการลงทุนสาธารณะดังกล่าว เน้นขับเคลื่อนให้เกิดความหลากหลายทางเศรษฐกิจผ่านยุทธศาสตร์การลงทุนภายใต้กรอบแนวคิดที่ต้องการให้ประเทศเกิดความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจมูลฐาน และหวังยกระดับให้เกิดการพัฒนาเพื่ก้าวสู่สถานะกองทุนชั้นนำของโลกภายใต้ความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับโลก

ข้อมูลทั่วไปของกองทุน

ย้อนกลับไปในอดีตกลับพบว่ากองทุนการลงทุนสาธารณะได้ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี ๑๙๗๑ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การบริหารงานมีความไม่โปร่งใสเนื่องจากมีระบบการบริหารโครงการต่าง ๆ ไม่ชัดเจน อีกทั้งขาดเสถียรภาพเชิงโครงสร้างการบริหาร กระทั่งปี ๒๐๑๕ เจ้าชายมูฮัมหมัด บินซัลมาน มกุฎราชกุมารในฐานะผู้ริเริ่มการเปลี่ยนผ่านทั้งการเมืองและระบบเศรษฐกิจของประเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการกองทุนนี้ ซึ่งคงใช้ในชื่อเดิมแต่สรรหาทีมบริหารชุดใหม่ทั้งหมด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กองทุนดังกล่าวเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศตามวิสัยทัศน์ ๒๐๓๐ หวังกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เกิดการขยายตัวและช่วยพยุงสถานะการเงินของประเทศให้ปรับฐานสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด สร้างความโดดเด่นให้ประเทศเกิดความมั่งคั่ง รุ่งเรือง จากเป้าหมายการลงทุนผ่านกองทุนดังกล่าวย่อมมีผลทำให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและการลงทุนของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ เพราะสาระสำคัญของโครงการต่าง ๆ มุ่งเน้นประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจเกิดใหม่ ได้แก่ สร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน พัฒนาโครงการภาคอสังหาริมทรัพย์ในประเทศ อุดหนุนโครงการใหญ่่อภิมาโพรเจกต์และเพิ่มขีดความสามารถด้วยปัจจัยการลงทุนที่ได้ผลตอบแทนสูง จนเชื่อได้ว่าในอนาคตกองทุนดังกล่าวจะขยายตัวอย่างต่อเนื่องและก้าวขึ้นสู่สถานะกองทุนระดับโลกที่มีความยืดหยุ่นและสร้างความหลากหลายทางเศรษฐกิจอย่างแน่นอน

เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์

หากพิจารณาด้านความสามารถแล้ว กองทุนนี้มีการลงทุนในโครงการที่มีศักยภาพสามารถเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจที่ให้ผลตอบแทนสูงสำหรับนักลงทุน ทำให้เกิดสภาพคล่องในการดำเนินกิจกรรมของบริษัทหรือผู้ประกอบการ การเข้าถึงแหล่งทุน โดยเฉพาะรูปแบบ

การลงทุนภายในประเทศที่หลากหลายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้โครงการใหญ่ สามารถเข้าร่วมทุนผ่านกองทุนดังกล่าวเท่ากับเป็นการสร้างโอกาสการลงทุนและเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ เนื่องจากทำให้เกิดการขยายตัวด้านตลาดแรงงานทั้งในภาคธุรกิจเกิดใหม่ซึ่งคาดว่าจะเปิดโอกาสให้มีการหมุนเวียนแรงงานหลายแสนตำแหน่ง แรงงานที่อยู่ในระบบจะได้รับการยกระดับ ขับเคลื่อนให้เกิดการแข่งขันกันเองภายในตลาดแรงงาน และเกิดการจ้างงานอย่างกว้างขวาง ทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศรวมทั้งส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศขยายตัวโดยไม่พึ่งพารายได้น้ำมัน โดยกองทุนดังกล่าว มีเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์สำคัญ ประกอบด้วย

- เพิ่มทุนสำรองในกองทุนให้เห็นผลเชิงปริมาณมากที่สุด
- เป็นแหล่งทุนให้กับเศรษฐกิจเกิดใหม่
- สร้างหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์การลงทุนที่มีศักยภาพสูง
- สร้างองค์ความรู้ด้านวิทยาการและเทคนิคการลงทุน
- พัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจฐาน และเพิ่มความหลากหลายในภาคการลงทุน

หากมองที่ผลลัพธ์การบริหารโครงการซึ่งยึดโยงกับกองทุนการลงทุนสาธารณะจะทำให้เห็นถึงภาพการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ๒๐๓๐ ภายใต้ยุทธศาสตร์หลักคือ การเสริมความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจแก่ภาคเอกชน โดยเฉพาะการบริหารโครงการของกองทุนสาธารณะ และเพิ่มทุนสำรองแบบต่อเนื่องจนถึงเพดานสูงสุดราว ๔ ล้านล้านเรียล หรือราว ๑.๐๖๔ ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ ให้ได้ภายในปี ๒๐๒๕ ภายใต้ความมุ่งหวังว่ากองทุนนี้ จะสามารถยกระดับขึ้นเป็นกองทุนระดับโลกควบคู่กับการสร้างหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูง

อย่างไรก็ดี การส่งเสริมการลงทุนให้กับภาคเอกชนจะทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยแผนการเพิ่มทุนสำรองของกองทุนจะกลายเป็นแหล่งทุนให้ภาคเอกชนและบริษัทต่าง ๆ ภายในประเทศสามารถเสริมสภาพคล่องได้ ซึ่งเงินอุดหนุนดังกล่าวมีการกำหนดเพดานไว้สูงถึง ๑.๕๐ แสนล้านบาทต่อปี หรือราว ๓.๙ หมื่นล้านบาทหรือ ๑.๕% ของจีดีพี นับจากปี ๒๐๒๑ ถึงปี ๒๐๒๕ ถือเป็นแรงจูงใจสำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ ภายในประเทศที่เข้าร่วมโครงการกับกองทุน ซึ่งในปัจจุบันคิดเป็นร้อยละ ๖๐ และจะช่วยให้เกิดอัตราการจ้างงานเพิ่มขึ้นถึง ๑.๘ ล้านตำแหน่งภายในปี ๒๐๒๕ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศขยายตัวตามเป้าหมายการลงทุนต้องอาศัยปัจจัยการดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ดังนี้

- เพิ่มรายได้กองทุนและขยายผลให้เกิดความหลากหลาย
- ส่งเสริมศักยภาพและความโดดเด่นของประเทศให้ก้าวขึ้นสู่ระดับโลกและระดับสากล โดยยกระดับการลงทุนของประเทศในฐานะผู้นำเศรษฐกิจโลกมีสถานะเป็นทั้งผู้ลงทุนและหุ้นส่วนที่น่าประทับใจ
- มุ่งมั่นสร้างความเชื่อมั่นในตลาดโลกด้วยผลตอบแทนมหาศาลจากการลงทุนระยะยาว ซึ่งมีระดับการลงทุนในตลาดโลกทั้งรัฐและเอกชนจนสามารถบรรลุเป้าหมายสู่การแสวงหารายได้จากแหล่งรายได้ที่หลากหลายทำให้เศรษฐกิจประเทศยั่งยืนในอนาคต

นอกจากนี้ การส่งเสริมภาคเอกชนให้เข้มแข็งถือเป็นอีกหนึ่งยุทธศาสตร์สำคัญ ทั้งการประกันผลกระทบทางเศรษฐกิจด้วยการอัดฉีดเม็ดเงินเสริมสภาพคล่องไม่ให้เกิดกระทบกับระบบห่วงโซ่อุปทานที่อาจมีผลกับการดำเนินธุรกิจพื้นฐาน เน้นให้ธุรกิจกลุ่มเกิดใหม่สามารถเดินหน้าได้อย่างต่อเนื่องผ่านการอนุมัติงบลงทุนจากกองทุน ทั้งงบประมาณการลงทุนและการขยายโอกาสการลงทุน รวมทั้งการส่งเสริมทิศทางการลงทุนภาคบริการที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการเอกชนหวังยกระดับให้ภาคเอกชนมีสถานะเป็นหุ้นส่วนการลงทุนร่วมกับภาครัฐโดยมีการวางแนวทางการให้สถานะด้านการส่งเสริมการลงทุนแก่ผู้ประกอบการภาคเอกชน ดังนี้

- ภาคเอกชนมีสถานะเป็นผู้ลงทุน
- ภาคเอกชนมีสถานะเป็นผู้ผลิต
- ภาคเอกชนมีสถานะเป็นผู้บริหารงบลงทุนในโครงการที่กองทุนถือกรรมสิทธิ์ โดยเฉพาะภาคการลงทุนในสาขาต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ ๕ ปี ดังนี้

ยุทธศาสตร์กองทุนเพื่อการลงทุนระยะ ๕ ปี (๒๐๒๑ – ๒๐๒๕)

กองทุนมีการวางแผนทางการขยายกรอบการลงทุนเชิงยุทธศาสตร์และกำหนดเป้าหมายให้เกิดการลงทุนภายในประเทศที่หลากหลาย สามารถแบ่งออกได้ ๑๓ สาขาหลัก ประกอบด้วย

๑. อากาศยานและการป้องกันประเทศ
๒. ยานยนต์
๓. ขนส่งและบริการโลจิสติกส์
๔. อาหารและผลผลิตทางการเกษตร
๕. ก่อสร้างและบริการ
๖. สันทนาการ ท่องเที่ยวและกีฬา
๗. บริการทางการเงิน
๘. อสังหาริมทรัพย์และที่อยู่อาศัย
๙. สาธารณูปโภคและพลังงานทางเลือก
๑๐. แร่และเหมืองแร่
๑๑. สาธารณสุข
๑๒. สินค้าและบริการ
๑๓. เทคโนโลยีและการสื่อสาร

หลังจากการเริ่มต้นโครงการกองทุนสาธารณะดังกล่าว มีดัชนีชี้วัดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือปัจจุบันขนาดกองทุนมีการขยายตัวและมีการปรับตัวของมูลค่าเชิงเศรษฐกิจมูลฐานเพิ่มขึ้นเป็น ๓ เท่าจาก ๑.๕๐ แสนล้านบาทในปี ๒๐๑๕ เป็น ๑.๕ ล้านล้านบาทในช่วงท้ายของปี ๒๐๒๐ ทำให้อัตราการขยายตัวจากผลประกอบการของบริษัทและสถานประกอบการที่ร่วมลงทุนในโครงการพบว่ามีเงินเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓ ระหว่างปี ๒๐๑๔ – ๒๐๑๖ และขยับเพิ่มขึ้นราวร้อยละ ๘ ในช่วงระหว่างปี ๒๐๑๘ – ๒๐๒๐

ความน่าสนใจภายใต้การบริหารกองทุนฯ พุ่งเป้าไปที่แนวทางการลงทุนภายในประเทศ เพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามวิสัยทัศน์ ๒๐๓๐ ส่งผลทำให้เกิดโครงการระดับโลก ๔ โครงการ (Giga Projects) ได้แก่ นิอุม (NEOM) อัลกิดดียะห์ (Al-Qiddiya) โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแถบทะเลแดง และโครงการโรชัน ขณะที่ระยะหลังเศรษฐกิจภายในประเทศ มีการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น เห็นได้ชัดว่า มีการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทใหม่ ๆ ราว ๓๐ บริษัท ในจำนวนนี้กว่า ๑๐ บริษัทสะท้อนความหลากหลายด้านการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจและภาคบริการ อาทิ สันทนาการ ท่องเที่ยว อุตสาหกรรมทหาร พลังงานทางเลือก และธุรกิจประกันภัย ซึ่งทิศทางเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งยังเป็นช่องทางสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม เห็นได้จากในไตรมาสสุดท้ายของปี ๒๐๒๐ มีการจ้างงานแล้วกว่า ๓๕๕,๐๐๐ ตำแหน่ง

จากการประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนการลงทุนสาธารณะที่ให้ผลตอบแทนสูง พบว่า ส่วนใหญ่มีปัจจัยมาจากทิศทางการลงทุนแบบเจาะลึก หวังเน้นการขยายตัวของกลุ่มธุรกิจภายในประเทศเป็นฐาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นด้านการลงทุนกับบรรษัทนักลงทุนต่างชาติและยกระดับให้กองทุนสามารถก้าวขึ้นมาอยู่ในระดับกองทุนระดับโลกเป็นที่ยอมรับของตลาดในประเทศ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์กองทุนหลักทั่วโลกที่มุ่งเน้นการสร้างความมั่นคงให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมทำให้เศรษฐกิจประเทศเข้มแข็งและยั่งยืน อีกทั้งเป็นการเตรียม

ความพร้อมสำหรับการขยายตัวและการเจริญเติบโตของประเทศในอนาคต ทั้งนี้ เป้าหมายหลักของกองทุนดังกล่าวมุ่งเน้นการส่งเสริมโครงการลงทุนในประเทศเพื่อลดการพึ่งพารายได้จากน้ำมัน ขณะเดียวกันยังแสดงสถานะหลักเหมือนเป็นนักลงทุนในกิจการภายในประเทศเพื่อดึงดูดนักลงทุน และการลงทุนจากต่างชาติในรูปแบบคู่ขนาน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ อภิมหาโปรเจกต์ “โครงการนี

NEOM نيوم

ยูม (NEOM)” มีงบประมาณลงทุนกว่า ๕ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐฯ มีระยะเวลาดำเนินโครงการ ๑๐ ปี ใช้เทคโนโลยีอัจฉริยะหรือมีสถานะเป็นเมืองอัจฉริยะ (smart city) โดยมีการเปิดเผยข้อมูลว่าเขตเศรษฐกิจดังกล่าวมีขนาดพื้นที่เทียบเท่าประเทศเบลเยียม

القدية
Qiddiya

โครงการ Qiddiya มีวงเงินลงทุนราว ๑ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ ที่กลายเป็นจุดสนใจของเยาวชนคนรุ่นใหม่ เพราะถือเป็นแลนด์มาร์คสันตนาการที่มีพื้นที่ใช้สอยมากกว่าสองเท่าของดิสนีย์แลนด์ของสหรัฐฯ หวังดึงดูดนักท่องเที่ยวในภูมิภาค

روشن

โครงการ ROSHN มีวงเงินลงทุน ๔.๒๕ แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ เป็นโครงการลงทุนด้านการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ และการก่อสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชาติโดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้ครอบคลุมร้อยละ ๗๐ ของความต้องการถือครองกรรมสิทธิ์บ้านและที่อยู่อาศัย

The Red Sea
Development
Company

สำหรับโครงการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทางทะเลซึ่งมีแผนการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ วงเงิน ๓.๗ พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ด้วยการเพิ่มการลงทุนประเภทโครงการบ้านพักและที่อยู่อาศัยระดับพรีเมียม รวมถึงธุรกิจบริการหมวดโรงแรมและรีสอร์ทครอบคลุมกว่า ๙๐ เกาะในทะเลแดง

บทสรุป

กองทุนการลงทุนสาธารณะ (Public Investment Fund: PIF) เป็นกองทุนเพื่อความมั่งคั่งแห่งชาติ ตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมศักยภาพของประเทศผ่านเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาค และแสวงหาหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้านการลงทุนในระดับสากล เน้นร่วมทุนกับกลุ่มทุนระดับโลก ปัจจุบันได้รับการจัดลำดับกองทุนใหญ่ติดอันดับ ๑ ใน ๑๐ ของกองทุนที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีสินทรัพย์รวมกว่า ๖ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐฯ มีอิสระจากการบริหารงบประมาณตามกฎหมายงบประมาณรายจ่ายประจำปี ด้วยเหตุนี้ กองทุนฯ จึงกลายเป็นมิติใหม่ในการปฏิรูประบบเศรษฐกิจของประเทศ ตามความริเริ่มของเจ้าชายมูฮัมหมัด บินซัลมาน มกุฎราชกุมารแห่งราชวงศ์ซาอุดีอาระเบียภายใต้วิสัยทัศน์ ๒๐๓๐ ที่ยึดแนวคิดหลัก ๓ ด้าน ได้แก่ ประชาชนสุขี (Vibrant society) เศรษฐกิจรุ่งโรจน์ (Thriving Economy) ประเทศชาติก้าวหน้า (Ambitious Nation)

หากมองทิศทางการขยายพื้นที่ลงทุนทางภูมิศาสตร์ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเศรษฐกิจใหม่ และการขยายการลงทุนนอกประเทศของซาอุดีอาระเบีย อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยต้องเร่งยุทธศาสตร์ที่เน้นการส่งเสริมการค้าการลงทุนกับซาอุดีอาระเบีย โดยเฉพาะหลังการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศซึ่งจะเป็นก้าวอย่างสำคัญในการดึงนักลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชน ซาอุดีอาระเบียให้มาร่วมลงทุนกับภาคเอกชนหรือโครงการลงทุนโดยภาครัฐ เนื่องจากกองทุนดังกล่าวเป็นกองทุนที่มีศักยภาพสูงด้วยมูลค่าการลงทุนมหาศาล เป็นช่องทางขยายโอกาสให้เกิดการลงทุนในภาคธุรกิจและการบริการของไทย ซึ่งขณะนี้บรรยากาศรอบด้านกำลังเอื้อให้ทั้งสองฝ่ายร่วมมือกันในเชิงยุทธศาสตร์ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ดังนั้นประเทศไทยควรหยิบยกยุทธศาสตร์การลงทุนด้านสินค้าเกษตร อาหารฮาลาล นวัตกรรมยานยนต์ พลังงานสะอาด บริการสุขภาพ และการสาธารณสุข เพื่อเป็นแนวทางสู่การขยายโอกาสการลงทุนระหว่างกันในอนาคต

บรรณานุกรมอ้างอิง

- <https://www.al-watan.com/article/2527/%D8%AD%D9%88%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AA/%D9%82%D8%B7%D8%B1-%D9%88%D8%AA%D8%A7%D9%8A%D9%84%D8%A7%D9%86%D8%AF-%D8%AA%D8%B9%D9%85%D9%84%D8%A7%D9%86-%D9%84%D8%AA%D8%B9%D8%B2%D9%8A%D8%B2-%D8%A3%D8%B7%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B9%D8%A7%D9%88%D9%86>
- <https://al-sharq.com/article/02/04/2018/%D9%82%D8%B7%D8%B1-%D8%BA%D8%A7%D8%B2-%D8%AA%D9%88%D9%82%D8%B9-%D9%85%D8%B0%D9%83%D8%B1%D8%A9-%D8%AA%D9%81%D8%A7%D9%87%D9%85-%D9%85%D8%B9-%D9%87%D9%8A%D8%A6%D8%A9-%D8%AA%D9%88%D9%84%D9%8A%D8%AF-%D8%A7%D9%84%D9%83%D9%87%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D8%A1-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%A7%D9%8A%D9%84%D8%A7%D9%86%D8%AF%D9%8A%D8%A9>
- <https://www.aljazeera.net/ebusiness/2022/6/5/%D8%B5%D9%86%D8%AF%D9%88%D9%82-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D8%AB%D9%85%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%A7%D9%85%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D8%B9%D9%88%D8%AF%D9%8A-2>
- <https://www.my.gov.sa/wps/portal/snp/agencies/agencyDetails/AC264>